

Galenus

**GALENI || LIBELLVS || QVOS PVRGARE CON-||VENIAT QVIBVS MEDI-
||CAMENTIS ET QVO TEM-||PORE.|| Johanne Guinterio An-||dernaco interprete.||**

Rostock: Möllemann, Stephan, 1588

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1780921640>

Druck Freier Zugang

C.C.

5215

1575 — Libellus quos purgare conveniat quibus medicamentis et quo
tempore. Joh. Guinterio Andern. interpr. Rostochij 1592. 8o. 8 pp.
Br. Nicht bei Schweiger. Sehr selten. M. 30.—

6 r - 5215.

M 30 -
GALENI
LIBELLVS
QVOS PVRGARE CON-
VENIAT QVIBVS MEDI-
CAMENTISET QVO TEM-
PORE.

*Johanne Guinterio An-
dernaco interprete.*

Rostochij Typis Myliandrinis.

ANNO

CIO, ID, XIIC.

1588.

1920/1 III-1.

Caput I.

VI sano sunt corpore, ægre & graniter purgationem ferunt, si quidem vertigine & torminibus, quos *σπόφες* Greci nominant, torquentur, ac difficulter ipsis purgatio procedit. præterea adhuc subito vires conuelluntur: Eaque omnia accidunt, dum purgans medicamentum familiarem sibi humorẽ attrahere desiderat, quia autem eo destituitur, sanguinem & carnes eliquat consumitq; , vt ex illis proprium attrahat. Porro qui sani quidem adhuc sunt, verum ægrotaturi, nisi fuerint euacuati, vere ineunte statim inaniri debent, vel sanguinis dimissione, si morbis ab humorum copia creatis, quos *πληθωρικὸς* vocant, corripiantur, aut purgatione, si ex corruptione factis confliscentur. Nos itaq; et podagram, & morbum articularium incipientem, et qui nõdum tofaceam duritiem, quos *πῶρες* dicunt, in articulamentis produxerat, annis iam multis fieri prohibuimus. Eodem modo apoplexiam, morbum comitalem, melancholiam, aliosq; eiusmodi diuturnos affectus supra dicta euacuatione in plerisq; hominibus sustulimus.

Caput II.

Nonnullis itaq; pituosos humores euacuari conuenit, nonnullis biliosos, quibusdam melan-

melancholicos, quibusdam serosum recremen-
tum, pro substantia affectuum, qui ipsis obue-
nire solent. Verbi causa, aliquis melanco-
lia quotannis corripitur, nisi purgatus fuerit:
atq; ego ipsum non vere tantum, sed autum-
no quoque purgo: ita & mulierem quandam
singulis annis per veris initia similiter vacuo,
cui cancrofa in mamilla dispositio hærebat,
quã ubi valide medicamento bilẽ atram ducẽ-
te euacuassẽ, persanavi. Ac si quandoq; pur-
gatio non assumpta fuerit, dolor in alto ip-
sam affligit. Iam elephantem in alio incipi-
entem per initia sanẽ sanguinis dimissione &
purgatione curavi. Singulis autem annis rur-
sus vna huic quoq; abunde est purgatio. O-
missa vero ea, statim affectus se prodit. Proinde
eiusmodi morbi nigrorum humorum purga-
tione indigent: Comitiales autem, apoplecti-
ci & suspiriosi, pituitosorum: Articularij mor-
bi, qui quidem vnã cum multa caliditate affli-
gunt, biliosorum, qui autem cum frigidis tu-
moribus, pituitosorum: Alius quidam æstiuo
tempore tertianis febribus semper corripì
solutus, iam multis annis non febricitavit,
quòd bilis flava, ad finem veris à nobis ex
eo purgata sit. ita enim satius tales vacuare,
quemadmodum comitiales, articulatorios,

& melancholicos: item qui ob crassos humores ægrorant, ineunte vere melius evacuantur.

Caput III.

At humores crassos viscososq; prius attenuare, & incidere conuenit, item meatus per quos hi transfumuntur, trahunturq; ante purgantia medicamenta referare ac aperire, si purgatio omnibus modis optima futura sit, præsertim in iis qui veratrum assumunt. Etenim vehemens diuulsionum motio humores affectis partibus contumaciter impactos eiiciens, & hoc nomine diuturnos affectus adiuuans, facilius id efficiet, si prius ipsi fuerint attenuati. Id autem si negligant, difficiles occurrent purgationes cum interiorum torsionibus nonnunquam, quibusdam singulis multa nausea, pulsu malū testante, dissolutione virium, & difficultate.

Caput IV.

Porro eos qui elleborum assument, experiri prius oportet, qualem ad purgationes per superiora, hoc est vomitum, naturam habeant. Fiet autem de ipsis periculum ex medicamentis mediocribus ad vomitum ciendum idoneis: nisi enim facile purgari videatur, is, antequam reddatur idoneus, præpareturq; veratrum non assumet. Id autem fiet, si is cui vera-

A 3 trum

trum propinabitur, tum per illa, tum per con-
tinuos vomitus, promptè vomere affueuerit.
Commodius autem fiet etiam si corpora prius
humecta fuerint reddita. humectantur libera-
liore cibo & quiete. Quantum itaq; ad quie-
tem pertinet, omnibus notum est. vt enim ex-
ercitia siccare nata sunt, ita etiam quies, hoc
est, otium & ab exercitiis vacatio, humiditates
cōseruare. At alimentum non simpliciter copi-
osius humectare solet, sed quod citra qualitè
validam existit, hoc est, neq; acerbum, neq;
acre, neq; salsum, neq; amarum. Porrò nos
quandoq; radículas ex oxymelite propinaui-
mus, quas arundine perforatas, ac veratri albi
ramis transfixas, per totum diem noctemq;
reliquimus. Atq; eiusmodi ex elleboro facta
purgatio erit imbecilla. Cæterum qui angu-
stum habent pectus, eoq; etiã compressum, in-
eptissimi ad purgationes existunt, quæ medi-
camentis in vomitum efficacibus sunt, cum a-
liàs, tum vero maximè ex albo veratro. siqui-
dem vas aliquod in respiratorijs instrumentis
consistens, ipsis rumpitur.

Caput V.

At biliosus humor supra, pituita inferius e-
uacuari debet. siquidem in ventriculo pitui-
tosus resideat, in intestina autem biliosus col-
lectus

lectus fuerit. Melancholicum vero semper per
inferiora vacuare oportet. Hippocrates autem
in aphorismis de anni temporibus ita scriptum
reliquit: Æstate superiores ventres, hieme in-
feriores medicamentis sollicitare oportet: Eo-
dem modo regiones vt anni tempora conside-
rare oportet, caliditate & frigiditate distingu-
entes. Sic de ætatibus censendum est. Quin
& consuetudo non parum ad vacuationis in-
dicationem momenti adfert. Qui enim vo-
mere soliti sunt, minori molestia purgationes
per superiorē ventrem ferūt: qui nō assueuerūt,
haud citra periculum, magisq; in veratro. Iā
morbi species examinanda est, nam in aqua
subter cutem, quam phlegmatiam appellant,
medicamento quod pituitā ducit, indigemus.
Prius sanè per ventrem inferiorem, deinde
vomitu apophlegmatismis. vbi enim id quod
redundat per totū corpus dispersū est, omnes
vacuationes assumemus. In aqua vero subter
cutem, quæ ab vtre ascites appellatur, medi-
camentum aliquod, quod aquæ ciēdæ est, exhi-
bebimus: sicut etiā in arcuatis, quæ bilem eli-
ciunt. Porrò etiam ex his bilē multifariā supra
& infra per vrinas, palatū, & nares purgare
conuenit. Pari modo, si melācholicus humor
redundauerit, vt in melancholia, cancro, &

elephante, medicamentum atrabilem evacuans offerimus. Comitiales morbos pituita eductibus purgamus. Vnde constat, morbi dispositione & humorem qui vacuetur indicare, & locum per quem vacuandus est. Verbi causa iis qui in iecore habent inflammationem ubi concocti fuerint, expurgationem molimur: per inferiorem sane ventrem, ubi cavas ipsius partes affectus occupat: per urinas, cum gibbas. Ita & in aliis considerabis, & humorem qui redudat, & locum affectum, ex quo tanquam causa morbus profilit. Hæc .n. tibi humorem, qui vacuari debet, evacuationis modum, & locum per quem vacuare convenit, indicabunt. Accedit his omnibus tempus & occasio. Per initia .n. serosos tenuesque humores euacuabis: in crassis autem & viscosis, quales natura sunt, & pituitæ & atræ bilis, concoctionem expectabis. Iam ab accessionibus consilium sumes ad modi evacuationis indicationem: ex superiori quidem parte in accessionibus vacuationes molis, ex inferioribus per remissiones, ut appellant. Etenim sua sponte ita iuuant, in accessionibus quidem dum multi & vomunt, & per nares sanguinem fundunt: in remissionibus autem, dum urinae & deiectiones excernuntur. At tempus dierum accessoriorum & decretoriorum, cum infra copi-

ose

osè purgare aggredieris, cauere oportet. Vbi n.
humorū impetus sursum vergit, medicamen-
ti purgantis facultas impiedietur.

Caput VI.

At in iis qui iam ægrotant, si morbi diuturni
sunt, semper eorum maturatio expectanda est:
sin autem acuti, cum turgent ac pruriunt, per
initia medicamenti vti licet. Verū cum om-
nia purgantia' medicamenta calida facultati-
bus existant, febris autem qua febris est, sui
ratione non solum non siccantibus & calidis,
sed maximè ipsis contrariis, nempe humectā-
tibus refrigerantibusq; indiget. Quare nec
ipsum febrilis caloris gratia purgatio nobis as-
sumitur, quippe quem sui ratione hinc offen-
di sciamus, sed humorum causa, qui illum effi-
ciūt: conuenit igitur maius cōmodum ex no-
xiorum humorū euacuatione prouenire, quàm
offensam, quæ à medicamenti purgantibus
necessario corpori obuenit: est autem commo-
dum, si noxius humor & citra molestiam, &
totus euacuetur. Quod vt fiat, primum sanè
dispiciendum venit, num æger ad eiusmodi
purgationem sit idoneus. Nam qui ex crudita-
tibus multis aut viscosis crassisve cibis labo-
rant, item quibus præcordia intenta sunt in-
flataq; aut supra modum calida & ignea, aut si

A 5 etiam

etiam inibi viscerum quædam inflàmatio affligat, omnes hi ad purgationes inepti sunt. Proinde & hæc abesse et humores quàm maxime licet ægrotantis fluidos esse oportet, hoc est tenues & nullis lentoris participes: meatusq; per quos purgatio futura est, ad apertos. Hæc enim & nos antea præparamus purgaturi aliquem. At in morbis acutis statim per initia, vel primo die, vel nõ vltra secundum, si purgationibus vsuri simus, cum turgent, huiusmodi præparationem non fieri licet. nisi quis tempus forte habeat, vt mulsam meracã potui det, in qua hyssopi aliquid, aut origani, tragorigani, aut pulegij, aut cuiusdã ita extenuantium decoctum sit: quapropter bona ratione raro in acutis morbis per initia medicamentorum vsus nobis erit, eo quod neq; frequenter noxij humores per initia turgeant, pruriantq;, neque si etiam hoc existat, æger ad purgationẽ sit idoneus: immo qui ne tempus quidẽ nobis præbeat præparandi idoneum. At humores prurire dicuntur, seu turgere, cum motu vehementiori agitati, & à particulis in particulas transfluentes, per morbi initia hominem molestant, dolore afficientes, irritantes, & quiescere non permittentes. Tales igitur, hoc est, qui in motu sunt, agitatione & fluore, euacuare conuenit. Particulæ autem alicui infixos neq; alio quo-

dam præsidio mouere oportet, neq; medicamentis sollicitare, priusquam fuerint concocti. Tunc enim & naturam vacuationi opitulante habebimus: siquidẽ ea secundũ cõcoctiones, humores discernere, & superfluum deponere apparet, quo tempore etiã crises accidunt. At vbi absolutè quidem ipsa mouetur, nihil opus est medicamentis: vbi lenius imbeciliusq; actione obit, id quod deest, nos medicamentis adijcere oportet.

Caput VII.

Cæterum sciendum est humorum transfluxiones alias in aliam particulam raro accidere, maiore autem ex parte vna in particula quadam ipsos residere, in qua per totum morbi tempus ad solutionem vsq; cõcoquantur. Cum igitur non acutus modo affectus fuerit, sed etiam cum febris vehementissima, cauendum est purgans medicamentum exhibere, præsertim cũ quis laborantis naturam nõ compertam habeat. Nonnulli siquidem natura ægre purgantur, nonnulli verò exigua medicamenti portione abundè purgatur. Cum itaq; febris nõ vehemens fuerit, norisq; ægrotantis naturã, ad medicamenti vsum descendes, elleboro nigro vtens, aut aliquo consimili: in quorũ grege & quod diã colocynthidos, hoc est, ex cucurbita siluestri

stri præparatur. Nominant ipsam consueto vocabulo hieram. Cum autem variè ipsa præparerur, quæ elleborum recepit absq; scammonio optimum est medicamentum ventri ducendo idoneum. Vbi purgatio assumpta fuerit, conducit ptisanam superforbere, vt ait Hippocrates. Ipsum etenim purgans medicamentũ, vt quod exiguum sit, ad ventriculi fundum peruenit in transitu autem stomachus, quantum ad superiorem ventriculi partem attinet, non modo qualitatis medicamenti purgantis, sed etiam substantiæ inter transeundum adhærescentis particeps factus, vehementer offenditur. Vtilis est igitur cremor ptisanæ, si superbibatur, vt qui id quod in transitu affixum applicatumq; est, abstergere & deorsum trahere, qualitatem verò medicamenti particulis insidentem contemperare & inalterare possit. Propter hæc igitur post purgantis medicamenti portionem ptisanam superforbere iubet. At vbi purgatio fieri inceperit, non amplius ptisanam dari suadet, timens ne purgantis medicamenti actio dissoluatur.

Caput IIX.

Porro aliud nonnunq; dato medicamento quod purget non excernit, vel ob ægri naturæ proprietatem, vel ob medicamēti exhibiti paucitatem.

citatem. Subinde autem & stercus impactum,
durū in aliquo intestino, quod clystere euacua-
ri posset anteq̄; purgans medicamentum exhi-
beatur, vacuationem impedit. Iam fieri potest,
vt natura impetum ad vrinas faciente, pur-
gans nihil proficiat. Interdū sanè cum purgan-
tia frustrata fuerint actione, præterquam quod
nihil corpus lædunt, etiam alimentum ani-
mantis sunt: quædam ad corruptionem & de-
leterium conuertuntur.

Caput I X.

At cum omnia purgantia medicamenta ven-
triculum vitiēt, præcipuè ipsius os, quod ma-
xime sit neruosum & sensibile, odoratorū mix-
tura excogitata est, ne videlicet sola, neque sin-
cera ipsorum facultas os ventriculi attingat.
Conuenit autē ea quæ miscentur semina eius-
modi esse, quæ & malignitatem possint obtun-
dere, actionem ipsorum non impedire, exte-
nuatoria & incidenti facultate prædita, qua
crassos humores dissecent, & vias ipsorum, per
quas euacuantur, adaperiant, recludantq̄;

Caput X.

At purgantia quæ miscentur, sibi inuicem con-
genera esse & nulla ex parte dissidere oportet.
Dissident autem, non cum aliud bilem, verbi
caussa, aliud pituitam euacuat: ambo enim eo-
dem

dem modo euacuari possunt: verum vbi hoc statim, illud multo postquam assumptum est purgationem mouere solet. ita enim inæqualis fit euacuatio ex illis simul assumptis. Dico autem inæqualem, cum vna iam cessante vacuatione, altera rursus incipit.

De Superpurgationibus, quas *ὑπερπύρεσις* græci vocant, ex cap. 27. & 28. lib. 3. Gal. de simplic. medic. facult.

Porro superpurgationes euenire solent, cum purgans medicamentum usque adeo inualuit, ut in vasorum ad ventrem pertinentium osculis mordicationem apertionemque multam relinquat: assidueque irritans conuellensque corpora qua in vasis sunt, vires dissiuat atque deiciat. Nam quod in ventre euenire conspiciamus, ubi vires eius in extremam inciderunt infirmitatem, idem in venis accidere putandum. Accidit autem vomitus totius eius quod deglutiunt,

tiuit, ubi videlicet superiores eius partes debilitas occupant: intestinorum vero leuitas, ubi inferiores: Sic in uenis, cum per initia modica sit apertio et imbecillitas, tum quod tenuissimum est, minimeq; familiare natura, excernitur, sed ubi utraq; adauēta est, iam tum etiam crassa, et que nature familiarissima sunt, euacuantur: quamobrem flaua bilis primo, pituita secundo loco, tertio loco atra bilis; posthac postremus omnium in superpurgationibus effunditur sanguis, utpote qui nature succus sit familiarissimus.

Cæterum causa, quamobrem alieni a medicamento succi una excernantur, in hisce tribus consistunt, vasculorum scilicet imbecillitate, osculorum laxitate, purgantis mordicatione. Cum n. vascula nō amplius in sese continere

suc-

succos possunt, et oscula eorum reclusa fuerint, nec irritare medicamentum desinat, possitq; non amplius familiarum trahere succum, necesse omnino est reliquos quoq; quo diximus ordine excerni. satis n. erat unica mordicatio, quae organa ad excretionem excitare posset: quanto ergo magis id fiet, ubi et a pertio et imbecillitas vasorum coierit? Fit autem a pertio, ob medicamenti potentiam: ob quam videlicet mordicatio item provenit. Vasorum autem imbecillitas, tum ob ingentem defarigationem, (quam scilicet, dum a purgante medicamento mordicarentur, ac veluti emulgerentur, acquisierant) tum ob intemperantiam, qua in superpurgationibus occupat. Quemcumq; enim humorum penitus euacuaueris, intemperantiam consequatur necesse est.

dem modo euacu
statim, illud mul
purgationem mou
lis fit euacuatio ex
autem inaequalem
cuatione, altera ru

De Superpurgatione
græci vocant, ex
de simplicibus

Porro superpurgatione
lent, cum purgatione
adeo invaluit, ut
trem pertinenti
apertionemq, mi
dueq, irritans co
que in vasis sunt,
deiciat. Nam quæ
conspicimus, ubi
mam inciderunt in
in venis accidere p
autem vomitus toti

erum vbi hoc
assumptum est
nim inaequa
umptis. Dico
a cessante va

gug. Japods
lib. 3. Gal.
c.

venire so
ent usq
ad ven
dicatione
uat: assi
corpora
uat atq
e venire
extre
idem
Accidit
deglu
tunt,

